

Ärende: VN/846/2018

Utlåtandebegäran om regeringens proposition till riksdagen med förslag till självstyrelselag för Åland

Remissinstansens utlåtande

Ni kan skriva ert utlåtande i textfältet nedan

Om säkerhetsutredning föreskrivs i lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser (525/2011). Syftet med säkerhetsutredningar är att öka den allmänna säkerheten, förebygga olyckor och tillbud samt förhindra skador till följd av olyckor. Säkerhetsutredningar görs inte i syfte att peka ut det juridiska ansvaret. Utöver lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser iakttas det som föreskrivs om utredning av olyckor i Europeiska unionens lagstiftning och det som fastställs i den internationella förpliktelsen som är bindande för Finland. Den internationella regleringen av säkerhetsutredningar gäller sjöfart, luftfart och järnvägstrafik. För att genomföra säkerhetsutredningar har Olycksutredningscentralen inrättats i anslutning till justitieministeriet. Centralen utför sin uppgift självständigt och oberoende.

I 6 § i lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser föreskrivs det om Olycksutredningscentralens territoriella behörighet. Enligt paragrafens 1 mom. kan en säkerhetsutredning genomföras när det gäller olyckor som har inträffat i Finland. Således omfattar det behörighetsområde som fastställs i lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser även Åland. Enligt detaljmotiveringen till regeringens proposition med förslag till lag om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser (RP 204/2010) bestäms lagens tillämpning på Åland enligt självstyrelselagen för Åland (1144/1991, självstyrelselagen).

Enligt regeringens proposition om lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser tillämpas lagen inte inom de lagstiftningsområden där behörigheten enligt 18 § i självstyrelselagen hör till landskapet Åland. I regeringens proposition har brand- och räddningsväsendet nämnts som ett exempel på detta (18 § 6 punkten i självstyrelselagen). Det aktuella exemplet kan betraktas som klumpigt. Säkerhetsutredningen är inte en del av brand- och räddningsväsendet. Å andra sidan ska lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser enligt regeringens proposition dock tillämpas när lagstiftningsbehörigheten enligt självstyrelselagen hör till riket, så som är fallet beträffande handelsjöfart och luftfart (27 § 13 och 14 punkten i självstyrelselagen). Säkerhetsutredning kan till vissa delar räknas som en del av sjörätten och luftfartsrätten. På detta baserar sig Olycksutredningscentralens tydliga behörighet i fråga om olyckor som inträffar inom dessa områden även på Åland.

Behörighetsfrågorna ska lagstiftas tydligt. Enligt motiveringarna i regeringens proposition om lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser bestäms Olycksutredningscentralens befogenhet på Åland enligt prövning i det enskilda fallet. Enligt motiveringarna i regeringens proposition bör centralen i utredning av olyckor och tillbud på Åland i praktiken samarbeta med de lokala myndigheterna. Landskapet Åland har ingen säkerhetsutredningsmyndighet. Det är i landskapet Ålands intresse att den allmänna säkerheten förbättras med hjälp av säkerhetsutredning även på Åland.

Olycksutredningscentralen har utrett olyckor som inträffat på Åland inom både handelssjöfarten och luftfarten. I utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till Ålands självstyrelselag (2.7.2021) föreslås att lagstiftningen om handelssjöfart och farleder för handelssjöfarten enligt 28 § 1 mom. 41 punkten ska höra till rikets lagstiftningsområde även i fråga om Åland på motsvarande sätt som i nuläget. Till denna del är behörighetsfördelningen tydlig och Olycksutredningscentralen förmår fullgöra Finlands internationella skyldigheter även på Åland.

I ljuset av den nuvarande och föreslagna lagstiftningen är det oklart i vems behörighet det ingår att på Åland utreda de stora olyckor som avses i 2 § 1 mom. 1 punkten i lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser, de tillbud till stora olyckor som avses i 2 § 2 mom. i samma lag samt övriga olyckor och tillbud som inträffar inom andra sektorer än handelssjöfart eller luftfart. En säkerhetsutredning kan nämligen genomföras av en allvarlig olycka eller ett tillbud eller en exceptionell händelse som inträffar inom vilket område av livet som helst.

Olycksutredningscentralen har kunskaper och resurser att genom säkerhetsutredningar stöda och hjälpa landskapet Åland att förbättra den allmänna säkerheten i fråga om alla typer av allvarliga olyckor och tillbud till allvarliga olyckor samt exceptionella händelser. För att trygga förutsättningarna för säkerhetsutredning är det viktigt att behörigheten har fastställts tydligt i förväg. Med stöd av praktiska erfarenheter har Olycksutredningscentralen utmärkta förutsättningar för ett gott samarbete med myndigheterna i landskapet Åland. En del av Olycksutredningscentralens sakkunniga är ålänningar, vilket innebär att Olycksutredningscentralen har sakkunskap även om de speciella förhållandena på Åland.

Den senaste forskningsinformationen inom sektorn visar att säkerhetsutredning kan anses utgöra ett eget rättsområde, som är en del av säkerhetslagstiftningen. Olycksutredningscentralen föreslår att det i 28 § 1 mom. i den nya självstyrelselagen för Åland föreskrivs separat att säkerhetsutredning tillhör riksdagens lagstiftande makt. På motsvarande sätt borde även den punkt om säkerhetsutredning som ska läggas till i 28 § 1 mom. i den nya självstyrelselagen för Åland, som gäller säkerhetsutredning, läggas till som ett undantag beträffande allmän ordning och säkerhet i 27 § 1 mom. 10 punkten, som gäller lagtingets lagstiftande makt. Dessa ändringar skulle förtydliga behörighetsfördelningen som gäller säkerhetsutredning, trygga utredningsförutsättningarna för en genomslagskraftig säkerhetsutredning samt säkerställa ett snabbt inledande av säkerhetsutredning även på Åland, oberoende av den allvarliga olyckans eller tillbudets art.

De föreslagna ändringarna har ingen inverkan på de resurser Olycksutredningscentralen behöver.

Helke Hannamari
Olycksutredningscentralen